

XXXII. OTDK Testnevelés- és Sporttudományi Szekció

Mit gondol, doppingolnak-e?

A sport doppingfertőzöttsége a Testnevelési Egyetem hallgatóinak véleménye tükrében

Készítette: Török Bence

Testnevelési Egyetem

MA Testnevelő – Gyógytestnevelő tanár szak, I. évfolyam

Témavezető: Dr. Gál Andrea, egyetemi docens

„A dopping... demotiváló tényező a sportban, és a hivatásos sportolókat méltánytalan stressznek teszi ki” (Európai Bizottság, 2007)

Bevezetés

A mai sportban megkerülhetetlen a doping kérdése. (Geipel, 2009) Számos tanulmány vizsgálta már a különböző illegális teljesítményfokozó szereket, illetve a sportolók hajlandóságát a használatukra. Ilyen vizsgálat volt például a híres Goldman féle kutatás 1992-ben (Goldman & Klatz, 1992). Ebben a kutatásban Goldman arra a kérdésre kereste a választ, hogy bevennének-e az élsportolók olyan doppingszert, amely eredménye garantáltan olimpiai bajnoki cím, de öt éven belül biztos halált is okoz. A vizsgálat eredménye azt mutatta, hogy több, mint a sportolók fele elfogadná a szert. E megdöbbentő eredmény széles körben ismerttette a Goldman-dilemmát, de sok kutató fogalmazott meg kritikát is a kísérlettel szemben.

Irodalmi áttekintés

James Connor végzett egy kutatást 2009-ben (Connor & Mazanov, 2009) azzal a céllal, hogy felülvizsgálja a Goldman által publikált eredményeket. Több változatban is feltette a Goldman-dilemma kérdését, és eredményei rácăfoltak Goldman eredményeire. Ezen kutatás, a „Would you dope?” után még egy vizsgálat eredményét publikálta Connor a témában: a „Would they dope?” (Connor, Woolf, & Mazanov, 2013) is a Goldman féle vizsgálat cáfolatát adta eredményül. Ennek okaként azt említik meg legtöbbször, hogy míg Goldman 1992-ben, a dopingellenes programok és felhívások előtt végezte kísérletét, Connor már jóval a doping elleni propaganda megjelenése után vizsgálta meg a kérdést.

Csak kevés társadalomtudományi megközelítésű tanulmány született a mai napig a dopingról. Olaszországban jelent meg egy tanulmány, ami hasonló témát dolgoz fel (Tavani, 2012), viszont sajnos hazánkban a téma szociológiai tárgyalása még várat magára. A magyar sport sem mentes a dopingproblémáktól, gondoljunk itt az Athéni olimpia utáni botrányokra, a Szöulban dopingvizsgálaton fennakadó két súlyemelőre, vagy a Londoni olimpiára kvótát szerzett, majd még utazás előtt eltiltott sportolókra. Ezen esetek fényében érdemes lenne többet foglalkozni ezzel az igen nehéz témával hazánkban is.

Jelen dolgozat célja, ebből az irányból világítson rá a kérdés fontosságára. Egy sportoló munkájának értékelése nagymértékben a közönségtől, az átlagemberek véleményétől függ. Sokat számít, hogy a társadalom miképpen értékeli a teljesítményt. Vajon hogy látják akkor az átlagemberek, miképpen érik el emberfeletti teljesítményüket a sportolók? A kemény munka gyümölcseként, vagy kémiai, orvosi teljesítményként értékelik-e a sportsikereket?

Célkitűzés, hipotézisek

A fentebb megfogalmazott gondolatok alapján a következők voltak a feltételezéseim.

- 1: A hallgatók nagy része nem bízik meg a doppingvizsgálatok eredményében.
- 2: A hallgatók nagy része nem hisz a doppingmentes sportban.
- 3: Nincs különbség a különböző szinten sportolók véleményében.
- 4: A vizsgált, vagy ahhoz nagyon közeli sportokat űzők és az attól eltérő sportágban szereplők véleménye eltérő lesz.
- 5: Nincs különbség a csapatsportok és egyéni sportágak képviselőinek véleményében.
- 6: A különböző nemű válaszadók véleménye nem lesz szignifikánsan eltérő.
- 7: A testnevelő vagy edző szakon tanuló hallgatók és az egyéb szakok hallgatóinak véleménye eltérő lesz.

A sporttudományi területen hallgatók, mint leendő sportszakemberek, vélhetően hasonló attitűddel rendelkeznek, mint az élsportolók. Különösképpen a testnevelő-edző szakos hallgatók, akik esetében kötelező egy sportág versenyszerű űzése.

Nem feltételeztem, hogy a különböző szinten sportolók véleménye szignifikánsan eltérő lenne a kérdésekben. Úgy gondoltam, minden hallgató a Testnevelési Egyetemen ugyanolyan, vagy csak nagyon kevésbé eltérő mennyiségben, intenzitásban találkozik a doppingellenes felhívásokkal, illetve ugyanazon információkat látják, hallják, és olvassák a különböző médiumokban. Ezeknek fényében nem vártam eltérést.

Szignifikáns különbséget vártam viszont a vizsgált, vagy ahhoz nagyon közeli sportokat űzők, és az attól eltérő sportágakban szereplők véleményeinek összevetésekor. Feltételeztem, hogy aki az adott sportágban mozog, az azt jobban ismeri, átfogóbb képet tud róla alkotni, versenyzőiről is nagyobb ismeretekkel rendelkezik, így egy kívülállónál pontosabban tud válaszolni az adott kérdésekre.

Vizsgáltam a csapatsportolók, és egyéni sportágakat űzők, illetve a különböző neműek véleményét is, és ezekben az esetekben nem vártam eltérést. Gondolatmenetem ezekben a kérdésekben hasonló volt, mint a különböző szinten sportolók összevetésénél.

A testnevelő vagy edző szakon tanuló hallgatók és az egyéb szakok hallgatóinak véleményét is összevetettem, itt viszont eltérést vártam. Ezen feltevésemet a hallgatók tanulmányainak milyenségére alapoztam, mi szerint a testnevelő vagy edző szakon tanulók

jóval többet találkoznak a sporttal, és többet tanulnak a különböző magas teljesítmények eléréséhez szükséges edzésekről, módszerekről.

Adatgyűjtési módszerek és minta

Dolgozatomban bemutatom annak a kérdőíves felmérésnek az eredményeit, amit a Testnevelési Egyetem hallgatói (N=58) körében végeztem annak feltérképezése céljából, hogy mit gondolnak a sport doppingfertőzöttségéről.

Munkámat induktív logikájú, felderítő kutatással végeztem. Az adatokat online önkitöltős kérdőívvel vettem fel, a Testnevelési Egyetem hallgatói között. A kérdőívet 30 férfi és 28 nő töltötte ki. Átlagéletkoruk $22,19 \pm 1,84$ év, legtöbben testnevelő-edző szakon, vagy ennek mesterszakán tanulnak (N=42). Sportági megoszlásban vegyes a populáció, és a legtöbben (N=43) alsóbb osztályban, vagy szabadidősportként végzik, de van 9 első osztályú és 5 válogatott szintű sportoló is a kitöltők között. Mind szakonkénti, mind pedig évfolyamonkénti bontásban vegyes a vizsgált, de a teljes hallgatóságra nézve nem reprezentatív populáció.

A kérdőív szerkesztése során felhasználtam Goldman Death in the locker room (1992) című írását, James Connor Would they dope? és Would you dope? (2009-2013) című tanulmányait, illetve a WADA különböző dokumentumait, mint például a 2015-ös kiadású doppingellenes szabályzatot. A statisztikai analízishez a Statistica for Windows 12 (Statsoft, 2014) programot használtam, a vizsgálatokat ANOVA teszttel végeztem, $p < 0.05$.

A vizsgálat során a következő kérdésekre kerestem a választ. A mai sport és dopping kapcsolatára vonatkozóan arról kérdeztem a kitöltőket, hogy szerintük mennyit tisztult a sport a pre-antidopping éra óta eltelt idők során, mennyire sikerült kontroll alatt tartani a doppingot. Négy válaszlehetőséget adtam meg, különböző mértékű tisztulást feltételezve. A második megvizsgált kérdés arra vonatkozott, hogy különböző sportágakban el lehet-e érni első helyet az olimpián doppingok használata nélkül. Egy öt részű skálán kellett válaszolni, hogy mennyire értenek egyet az állítással. A harmadik kérdésben a WADA doppingvizsgálatáról kérdeztem a hallgatókat, hogy mennyire bíznak meg a kihirdetett eredményekben, különböző sportágakra rákérdezve.

Eredmények

Az eredmények csoportosítás nélkül az első kérdésben igen pesszimista képet mutatnak: 72% válaszolt azzal, hogy „Semmit sem tisztult, csak újabb, ellenőrizhetetlen módszereket használnak a doppingolók.”. 19% úgy gondolja, hogy „Keveset tisztult, és alig változott a doppingoló sportolók száma.”, és további 7% látja úgy, hogy „Sokat tisztult, egyre kevesebb a doppingoló sportolók száma.”. A választ, mi szerint „Teljesen tiszta, már nincs doppingolás, aki mégis megpróbálja, az megbukik.” senki sem választotta (4. ábra).

A kijelentésben, mi szerint „A WADA kinyilvánítja egy friss olimpiai bajnokról, aki világrekordot ért el, hogy a vizsgálat eredménye szerint nem doppingolt.” összesítve a sportáganként kapott adatokat, 54%-a a válaszadóknak úgy nyilatkozott, hogy „Vannak kételyeim.”. 24% egyáltalán nem bízott meg a kijelentés hitelességében, és csupán 18%-ban volt a válasz az, hogy teljes mértékben megbíznak benne (3. ábra).

Abba a kérdésre, mi szerint „Ön szerint mennyit "tisztult" a sport az idők során?”, csak két helyen mutatott ki a teszt szignifikáns különbséget a véleményekben. Egyik ilyen eset a szabadidősport képviselői és az alsóbb osztályok versenyzői között volt, és a kérdésre az utóbbiak válaszoltak átlagosan pozitívabb véleménnyel. Meg kell jegyezni azt is, hogy bár szignifikáns különbség máshol nem volt kimutatható ilyen összehasonlításban, de az átlagok a legtöbb esetben az alsóbb osztályok sportolói esetében voltak pozitívabbak.

A másik szignifikáns eredményt az úszók, és az egyéb sportágak képviselői véleményének összehasonlítása adta. A teszt az úszók átlag véleményét mutatta pozitívabbnak a kérdésben.

A többi szempont szerinti csoportosítás összehasonlításakor nem volt kimutatható különbség.

A második kérdésben már több helyen mutatkozott eltérés. A szerint, hogy milyen szinten végzik sporttevékenységüket a kitöltők, szignifikáns eltérést mutatott ki a teszt az alsóbb osztályú és első osztályú, az első osztályú és a szabadidős, és az alsóbb osztályú és szabadidős sportolók véleményének összehasonlításában. Az első esetben a különbség az összes atlétikai számban, az úszásban, csapatsportokban, illetve súlyemelésben mutatkozott. A második esetben a rövid- és középtávfutásnál volt eltérés, míg a harmadik esetben a csapatsportok megítélésében. Itt is meg kell jegyezni, hogy minden kimutatható eltérésnél az alsóbb osztályok sportolói kevésbé értettek egyet az adott állítással.

Szignifikáns különbséget lehetett kimutatni a férfiak és a nők véleményének vizsgálatakor is. Ebben az esetben az eltérés a birkózásnál mutatkozott, ahol a hölgyek kevésbé értettek egyet az állítással.

A szakok alapján történő bontásnál a testnevelő vagy edző szakon tanuló hallgatók és a többi szak hallgatóinak véleményében is több sportág esetében mutatkozott eltérés. A rövid- és középtávfutásnál, az atlétikai ugrószámoknál, az úszásnál, a csapatsportoknál, és a judonál jelentkezett szignifikáns differencia.

Az utolsó kérdésben is több helyen eltérést mutatott ki a vizsgálat. A szerint, hogy milyen szinten végzik sporttevékenységüket a kitöltők, szignifikáns eltérést mutatott ki a teszt az alsóbb osztályú és az első osztályú sportolók véleményében, ha sportágként a kérdésben az atlétikai dobószámok szerepeltek. Itt is, ahogy eddig is, az alsóbb osztályban szereplők véleménye volt pozitívabb, vagyis jobban megbíztak a vizsgálat eredményében.

Ugyanígy az atlétikai dobószámok esetében jelentkezett szignifikáns különbség a csapatsportolók és az egyéni sportolók válaszai között. Ebben az esetben a csapatsportolók voltak nagyobb bizalommal a WADA tesztje iránt.

Ha a válaszadókat az atléták, és más sportokat űzők csoportjára osztottuk, a teszt akkor mutatott eltérést, ha a vizsgált sportág a hosszútávfutás volt. Itt, talán kissé meglepő módon, a nem atlétikai sportokat űzők bíztak meg jobban a doppingvizsgálat eredményében.

Ha a kitöltőket szakonként csoportosítottuk, akkor az eltérés az atlétikai ugrószámoknál jelentkezett. Itt a testnevelő vagy edző szakos hallgatók voltak pozitívabbak, illetve bíztak meg jobban a tesztben.

Megbeszélés

Az első, és második hipotézist igazolták az eredmények. A válaszok alapján egyértelműen kijelenthetjük, hogy a többségnek vannak kételyei a WADA által végzett doppingvizsgálatok eredményeivel kapcsolatban. Az is bebizonyosodott, hogy a hallgatók nagy része szerint keveset, vagy semmit sem tisztult a sport az idők során.

A dolgozatom harmadik hipotézise az volt, hogy nem lesz különbség a különböző szinten sportolók véleményében. Ezt a hipotézist több ponton el kellett vetni a kapott eredmények alapján, hiszen több kérdésnél szignifikáns eltérés mutatkozott a válaszokban. Megfigyelhető volt még az is, hogy a kérdésekben, ebben a bontásban mindig az alsóbb

osztályok képviselői válaszoltak pozitívabban, úgy érteve, hogy szerintük többet tisztult a doppingoktól a sport, vagyis kevésbé értenek egyet a feltett állítással, és jobban megbíznak a WADA doppingtesztjeiben (1. ábra).

A negyedik hipotézis a vizsgált, vagy ahhoz nagyon közeli sportokat űzők és az attól eltérő sportágban szereplők véleményében vélt eltérést fogalmazta meg. Ezt a hipotézist is – egy esettől eltekintve – el kellett vetni, ugyanis csupán egy kérdésnél lehetett kimutatni szignifikáns különbséget a véleményekben. A hipotézist két fajta csoportosításban (atléták, és egyéb sportágak versenyzői, illetve úszók és egyéb sportágak versenyzői) vizsgáltam, ugyanis ezt a két sportágat űzték a legtöbben a kitöltők közül. A véleményekben szignifikáns különbség mutatkozott az úszók, és nem úszók vizsgálatakor is, de az nem az úszásra vonatkozó kérdéseknél jelentkezett, hanem a sport tisztulására vonatkozó, általános kérdésben. Az egyetlen eset, ami igazolta a hipotézist, az atléták, és nem atléták összehasonlításában adódott, a WADA-bizalom kérdésnél, hosszútávfutásnál. Talán meglepő módon, de az atléták voltak bizalmatlanabbak.

Feltételeztem, hogy nincs különbség a csapatsportok és egyéni sportágak képviselőinek véleményében, illetve hogy a különböző neműek véleményében sem lesz kimutatható eltérés. Ezeket a hipotéziseket – egy-egy kivételtől eltekintve – igazolták az eredmények. Az előbbi hipotézist a WADA-bizalom kérdésben, az atlétikai dobószámoknál kellett elvetni, míg az utóbbi hipotézist az olimpiai aranyéremhez szükséges doppingolásról szóló állításnál, ha sportágként a birkózás volt megjelölve. Az állítással a hölgyek kevésbé értettek egyet.

A különböző szakon tanuló hallgatók véleményében feltételeztem, hogy eltérés fog jelentkezni. Bár az általános, sport tisztulására vonatkozó kérdésben nem lehetett kimutatni különbséget a testnevelő vagy edző, illetve más szakon tanuló hallgatók véleményében, de a WADA-bizalom kérdésben, illetve az olimpiai aranyéremhez szükséges doppingolásról szóló állításnál több helyen mutatott eltérést a vizsgálat (2. ábra). Előbbi esetben az ugrószámoknál, a testnevelő vagy edző szakosok nagyobb bizalmával, míg utóbbi esetben akkor, ha sportágként a rövid- és középtávfutás, az atlétikai ugrószámok, az úszás, a csapatsportok, és a judo volt feltüntetve. A két szak (testnevelő vagy edző) oktatásának nagy pozitívumaként is értékelhető akár, hogy az eltéréseknél mindig a testnevelők voltak pozitívabbak, jobban megbíztak a WADA vizsgálatában, illetve kevésbé értettek egyet az olimpiai aranyéremhez szükséges doppingolással. Ez az eltérés jelentkezhet a szakok azon jellemvonásából is, hogy míg testnevelő vagy edző szakra jellemzően általában volt vagy jelenlegi sportolók

jelentkeznek, míg a többi szakon sportot szerető, de nem feltétlenül versenysportoló hallgatók vannak többségben.

A szakirodalommal összevetve a dolgozatom eredményei azt mutatják, hogy hiába cáfolt rá Connor a Goldman-dilemma eredményeire, a sportszakemberek véleménye szerint még mindig nagymértékben jelen van a dopping az élsportban.

Összefoglalás

A kutatás során a címben megfogalmazott kérdésre kerestem a Testnevelési Egyetem hallgatóinak reprezentatívnak nem tekinthető mintáján a választ. Az eredmények alapján pedig kijelenthetjük: nemcsak, hogy megkerülhetetlen kérdés a mai sportban a dopping, hanem érdemes lenne többet foglalkozni azzal, hogy miképp vélekedik a sportszakma a kérdésről. A kapott eredmény fényében érdemes lehet a társadalom véleményét is megvizsgálni. Új, eddig még fel nem fedezett színtéren is fel kell venni a harcot az illegális teljesítménynyújtó szerekkel, amik a sportolók egészségét, és a sport megítélését is rontják.

Javasolt lenne nemcsak a doppingszerek egészségkárosító hatásait hangsúlyozni, és a tiltásukról tájékoztatni a sportolókat és a közönséget, hanem arról is jobban tájékoztatni őket, hogy miképp ellenőrzik a szabályok betartását. Nemcsak a sportolóra kell koncentrálni a kérdésben, hanem a sportoló nézőpontjából, a többi sportoló viselkedésére, ellenőrzött „doppingnélküliségére” is, vagy a másik irányból közelítve: a sportoló megítélésére mások nézőpontjából. Nagy kérdés, hogy hogyan? Ennek megválaszolása már egy következő kutatás célja lehet.

Irodalomjegyzék

Babbie, E. (2008). A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi kiadó.

Connor, J., & Mazanov, J. (2009). Would you dope? A general population test of the Goldman dilemma. *British Journal of Sport Medicine* , 871-872.

Connor, J., Woolf, J., & Mazanov, J. (2013). Would they dope? Revisiting the Goldman dilemma. *British Journal of Sports Medicine* , 697-700.

Európai Bizottság. (2007). Fehér könyv a sportról. Brüsszel.

Geipel, I. (2009). Dopping - A teljesítmény ára. CORVINA KIADÓ .

Goldman, R., & Klatz, R. (1992). Death in the locker room: drugs & sports. Elite Sports Medicine Publications.

Kőrösi, G. (2013). A sport és a dopping kapcsolata sportolók és élsportolók véleménye tükrében . Budapest.

World Anti-Doping Agency. (2014. 10. 21.). Letöltés dátuma: 2014. 10. 21.,
forrás: <https://www.wada-ama.org/>: <https://wada-main-prod.s3.amazonaws.com/resources/files/wada-2015-code-hu.pdf>

World Anti-Doping Agency. (2014. 10. 21.). Letöltés dátuma: 2014. 10. 21.,
forrás: <https://www.wada-ama.org/>: https://wada-main-prod.s3.amazonaws.com/resources/files/wada_guidelines_information_education_2014_v2.0_en.pdf

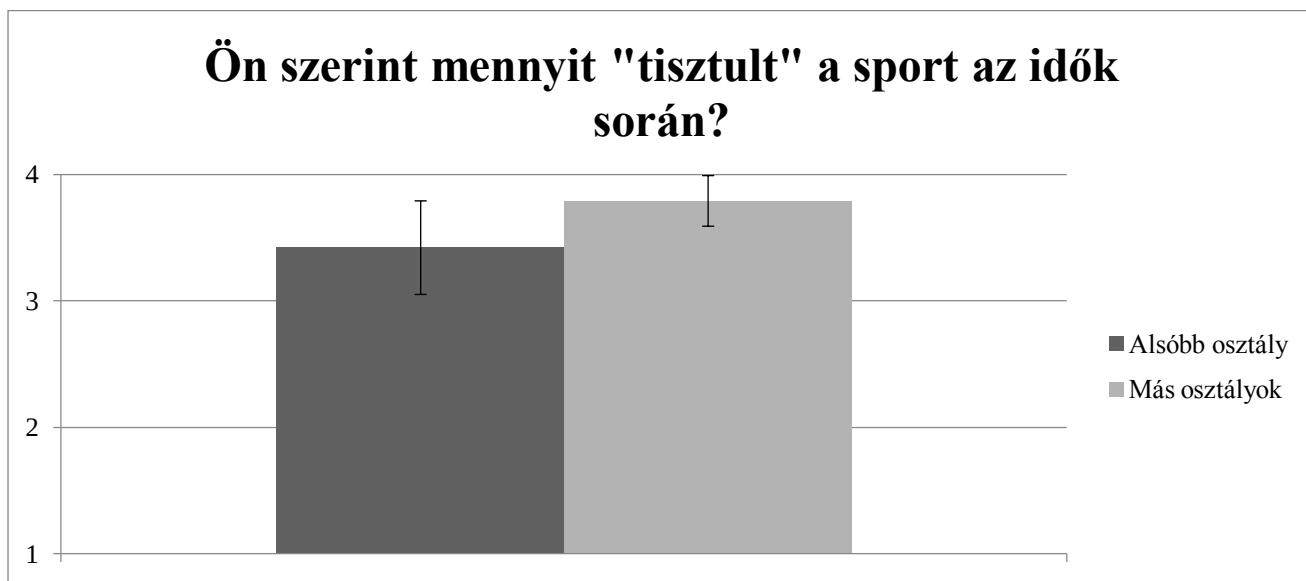
World Anti-Doping Agency. (2014. 10. 21.). Letöltés dátuma: 2014. 10. 21.,
forrás: <https://www.wada-ama.org/>: https://wada-main-prod.s3.amazonaws.com/resources/files/WADA_Guidelines_EducationPrograms_EN.pdf

Köszönetnyilvánítás

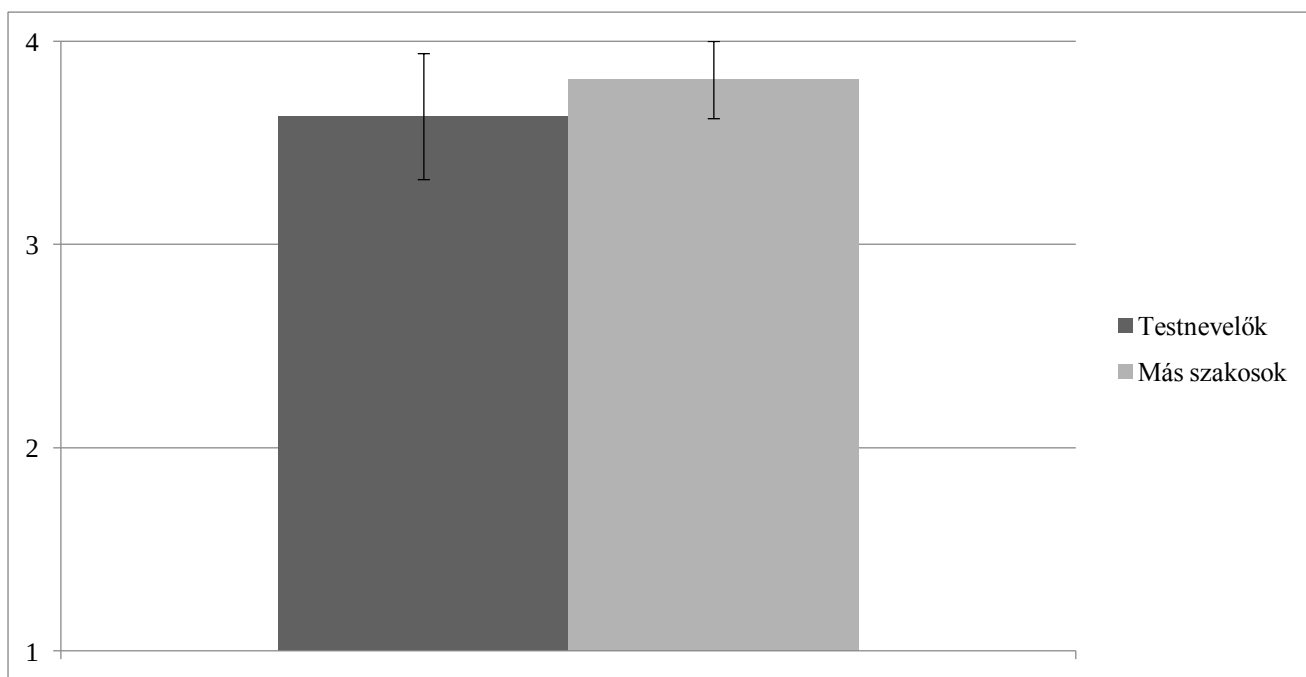
Szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, Dr. Gál Andrea Tanárnőnek, aki észrevételeivel és tanácsaival segítette a munkámat, valamint nagy türelemmel olvasta és javította újra és újra az alakuló kutatásom részleteit.

Köszönet illeti még a Testnevelési Egyetem azon hallgatóit is, akik kitöltötték a vizsgálathoz szükséges kérdőívet, ezzel hozzájárulva a dolgozat elkészültéhez.

Mellékletek

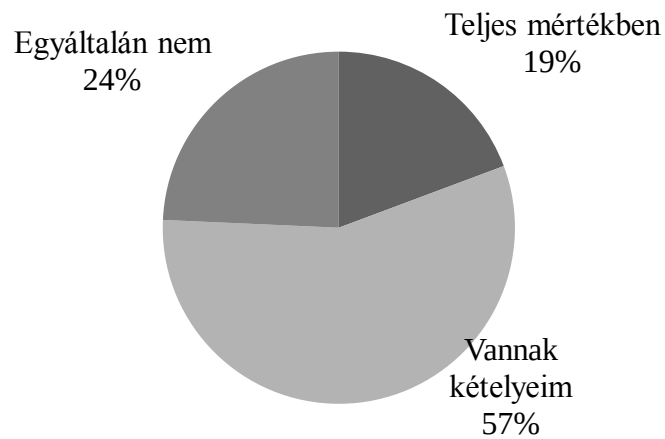

1. ábra: Alsóbb osztályban sportolók véleményének és a többi sportoló véleményének összehasonlítása

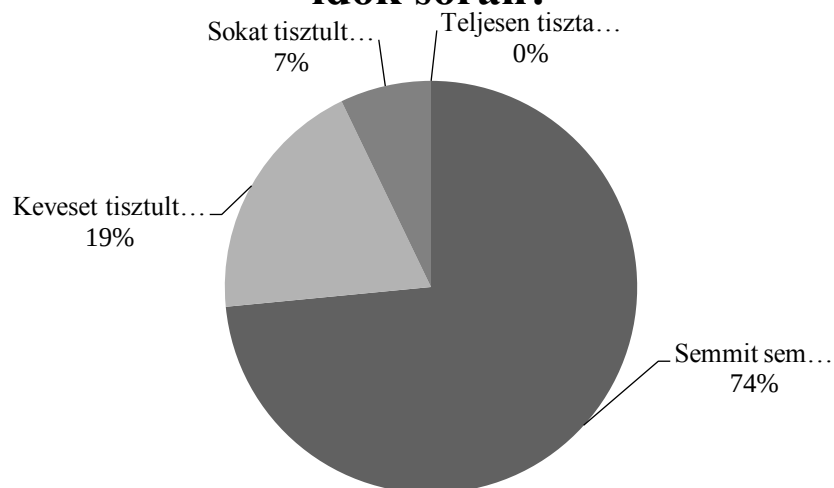
2. ábra: Testnevelő vagy edző szakos hallgatók és más szakos hallgatók véleményének összehasonlítása

Mennyire bízik meg a WADA vizsgálat eredményében?

3. ábra: Bizalom a WADA vizsgálatának eredményében

Ön szerint mennyit "tisztult" a sport az idők során?

4. ábra: A sportban jelenlevő dopping kérdésének változása a válaszadók véleménye szerint